

ЎЗБЕКИСТОНДА ГЕНДЕР СИЁСАТИ ТАКОМИЛЛАШУВИНИНГ НАЗАРИЙ ЖИҲАТЛАРИ

<https://doi.org/10.5281/zenodo.10542430>

Эрназаров Дилмурод Зухриддинович

Тошкент давлат иқтисодиёт университети (ТДИУ),
Ўзбекистон, Тошкент, И. Каримов кўчаси №49 Инд. 100003

Сиёсий фанлар доктори (PhD)

E-mai: dilm79@inbox.ru, Mobil: +99891866106

Аннотация. Мазкур мақолада гендер муаммосининг ижтимоий, фалсафий, иқтисодий ва сиёсий жиҳатлари ўрганилган. Мустақиллик йилларида Ўзбекистонда гендер тенглигини таъминлаш бўйича амалга оширилган чора-тадбирлар таҳлил қилинган. Мақолада Ўзбекистондаги барча ислохотлар негизда гендер тенглиги масаласига бевосита боғлиқ эканлиги кўрсатилган. Ўзбекистонда аёллар тенглигини таъминлаш бўйича илмий изланишлар методологиясининг роли ва аҳамияти очиқ берилган. Давлат дастурларини амалга оширишда аёлларнинг ижтимоий аҳволини яхшилаш ва уларнинг иқтисодий ҳуқуқларини мустаҳкамлаш масалалари ўрганилган. Жамиятда аёлларнинг барча соҳаларда тўлиқ имкониятларини фойдаланиши масаласи кўриб чиқилган.

Калит сўзлар: давлат, сиёсат, аёллар, ННТ, гендер масалалари, аёллар ҳуқуқлари, стратегия, миллий дастур, сиёсий жараёнлар.

ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ ГЕНДЕРНОЙ ПОЛИТИКИ В УЗБЕКИСТАНЕ

Эрназаров Дилмурод Зухриддинович

Ташкентский государственный экономический университет (ТГЭУ),

Адрес: Узбекистан, Ташкент, ул. И.Каримова №49 Инд. 100003

Доктор политических наук (PhD)

dilm79@inbox.ru

Аннотация. В данной статье рассматриваются социальные, философские, экономические и политические аспекты гендерной проблемы. Проанализированы меры по решению гендерного равенства в Узбекистане. В статье говорится, что основа всех реформ в Узбекистане напрямую связана с вопросами гендерного равенства. Раскрыта роль и значение методологии исследования для обеспечения равенства женщин в Узбекистане. Рассмотрены

вопросы улучшения социального положения женщин и укрепления их экономических прав при реализации государственных программ. Рассмотрен вопрос использования полного потенциала женщин во всех сферах жизни общества.

Ключевые слова: *государство, политика, женщины, НПО, гендерные вопросы, права женщин, стратегия, национальная программа, политические процессы.*

THEORETICAL ASPECTS OF IMPROVING GENDER POLICY IN UZBEKISTAN

Ernazarov Dilmurod Zukhriddinovich,

Tashkent State University of Economics (TSEU),

Address: Uzbekistan, Tashkent, st. I. Karimova №49 Ind. 100003.

Doctor of Political Science (PhD)

Department of Social Science

Email: address: dilm79@inbox.ru

Abstract. *This article discusses the social, philosophical, economic and political aspects of the gender problem. The measures to address gender equality in Uzbekistan are analyzed. The article says that the basis of all reforms in Uzbekistan is directly related to issues of gender equality. The role and significance of the research methodology for ensuring the equality of women in Uzbekistan is revealed. The issues of improving the social status of women and strengthening their economic rights in the implementation of state programs are considered. The issue of using the full potential of women in all areas of society is considered.*

Keywords: *state, politics, women, NGOs, gender issues, women's rights, strategy, national program, political processes.*

INTRODUCTION / KIRISH

Бугунги кунда Ўзбекистонда гендер сиёсатини ўрганиш фалсафа, психология, социология, сиёсатшунослик ҳамда бошқа ижтимоий фанлар тизимида чуқур ўрганилмоқда. Замонавий жамиятнинг муҳим хусусияти шундаки, унда эркаклар ва аёлларнинг роли ижтимоий маконда ўзгариши билан боғлиқ тенденциялар кузатилади. Сиёсатшунослик нуқтаи назардан олиб қараганда, гендер тенглигига эришиш бу ривожланган демократик давлатнинг ўзига хос индикаторларидан бири бўлиб, у жамиятнинг барқарор ривожланишини таъминлашнинг асосий воситаларидан биридир. Давлатнинг гендер сиёсати бутун сиёсий жараёнга, умумий ижтимоий фаровонликка ва

ижтимоий соҳанинг ҳолатига таъсир қилади. Бундан ташқари, гендер масалаларини ҳал қилиш давлат сиёсатининг устувор йўналиши ҳисобланади.

Гендер сиёсатини амалга ошириш ҳозирги пайтда айниқса долзарб бўлиб бормоқда, чунки гендер муаммоларини ҳал қилиш фуқароларнинг ижтимоий фаровонлигини, ижтимоий барқарорликни ошириш учун муҳим манба бўлиб, бу Ўзбекистон давлатчилигини, демократик давлат ва жамият асосларини, шунингдек, жамиятни модернизация қилишга ёрдам беради.

Гендер сиёсатининг муваффақияти, авваламбор, унинг илмий асосланганлигига боғлиқ. Гендер тадқиқотлари Ўзбекистонда ижтимоий ва гуманитар фанлар ривожланишининг истиқболли йўналишларидан бири ҳисобланади, чунки улар жамият, илм-фан, демократлаштириш ва либераллаштиришнинг асосий шарти бўлиб хизмат қилади. Уларнинг долзарблиги трансформация жараёнларини тушунтириш ва сиёсий амалиётни такомиллаштириш учун янги ёндашувларни излаш зарурияти билан белгиланади.

1. Literature review / Foydalanilgan adabiyotlar haqida ma’lumotlar

1948 йил 10 – декабрда қабул қилинган “Инсон ҳуқуқлари умужаҳон декларацияси” ва Ўзбекистон Республикаси Конституциясида “Миллати, дини, ирқи, жинсидан қатъий назар ҳар бир инсоннинг тенг ҳуқуқли”¹лиги таъкидлаб ўтилган. Мамлакатимизда аёлларнинг жамият ҳаётидаги ўрнини ошириш ва мустақамлаш борасида бугунги кунда қатор ислохотлар амалга оширилмоқда. Жумладан, Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2018 йил 2 февраль куни “Хотин – қизларни қўллаб – қувватлаш ва оила институтини мустақамлаш соҳасидаги фаолиятни тубдан такомиллаштириш чора – тадбирлари тўғрисида”ги ПФ-5325-сонли Фармони, Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2019 йил 7 мартдаги “Хотин-қизларнинг меҳнат ҳуқуқлари кафолатларини янада кучайтириш ва тадбиркорлик фаолиятини қўллаб-қувватлашга оид чора-тадбирлар тўғрисида”ги ПҚ-4235-сон қарори, 2019 йил 2 сентабр куни “Хотин – қизлар ва эркеклар учун тенг ҳуқуқ ҳамда имкониятлар кафолатлари тўғрисида” ЎРҚ-552-сонли ва Ўзбекистон Республикасининг “Хотин-қизларни тазйиқ ва зўравонликдан ҳимоя қилиш тўғрисида”ги Қонунлари, Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 2020 йил 30 мартдаги “Норматив-ҳуқуқий ҳужжатлар ва уларнинг лойиҳаларини гендер-ҳуқуқий экспертизадан ўтказиш тартиби тўғрисидаги низомни тасдиқлаш ҳақида” 192-сон қарори² ва бошқа бир қатор қонун ва

¹ Ўзбекистон Республикаси Конституцияси. “Ўзбекистон” нашриёт-матбаа ижодий уйи. Тошкент – 2017-йил; 9 – бет.

² Lex.uz интернет сайти.

қонун ости ҳужжатларига қўшимча ва ўзгартиришлар киритилди. 2020 – 2030 йилларда Гендер тенгликка эришиш стратегияси устида ишланмоқда. 2020 йил июль ойидан Ўзбекистон Республикаси Гендер тенгликни таъминлаш масалалари бўйича комиссияси ҳузурида Хотин-қизлар тадбиркорлигини ривожлантириш бўйича мувофиқлаштирувчи Кенгаш ўз иш фаолиятини бошлади. Хотин – қизларни жамиятда ўз фикри ва ўрнига эгаллигига ишончини ошириш мақсадида Вазирлар Маҳкамасининг 486-сон қарорига кўра, 14та ҳудудий ва 203та туман (шаҳар)ларда “Хотин – қизлар жамоатчилик кенгашлари” ташкил этилди.³ Бу савобли ишлар жамиятимизнинг ҳар бир соҳасини қамраб олаётганлиги жамиятимиз ҳаётида аёлларнинг ўрни нақадар юксаклигини эътироф этмоқда.

Methodology / Методология

Ҳар бир илмий мақола ёритилаётганда, албатта, биз илмий методларга мурожаат қиламиз. Гендер тенглик бўйича ёзилаётган ушбу илмий мақола ҳозирги кунда асосан назарий қисмга эга. Назарий билимларни мустаҳкамлабгина амалиётда юқори натижаларга эришиш мумкин. Ушбу илмий мақолада асосан тарихийлик, қиёсий таҳлил, таққослаш, тизимлилик, муаммо методлари⁴ ва бошқалардан фойдаланишдан мақсад – “гендер тенглик” принципи, унинг ривожланиши, унга нисбатан илмий, фалсафий, диний муносабатларни қиёсий таҳлил қилиш, таққослаш орқали ўрганилиб, тизимлилик асосида муаммонинг келиб чиқиши ва ечимини топишга қаратилган.

Analisis and Reaserch / Таҳлил ва тадқиқотлар.

Гендер тенглигини таъминлашга қаратилган миллий дастурлари ва стратегиялари

Гендер тенгликнинг ҳуқуқий асослари халқаро ва миллий қонунчиликда ўз аксини топганлигини алоҳида таъкидлаш жоиз. Хусусан, эркак ва аёлларнинг тенглиги 1948 йилда БМТ Бош ассамблеяси томонидан қабул қилинган Инсон ҳуқуқлари умумжаҳон декларациясида ҳам алоҳида эътироф этилган.

Ўзбекистон Республикаси Конституциясида ҳам инсон кадр-қиммати юқори даражада эътироф этилиб, гендер тенглиги масаласига алоҳида урғу берилган. Жумладан, Асосий қонунимизнинг 46-моддасида «Хотин-қизлар ва эркаклар тенг ҳуқуқлидирлар», деб белгиланган. [1] Шу тариқа мамлакатимизда аёллар жамиятнинг фаол аъзоси сифатида барча соҳаларда иштирок этиши ҳуқуқий кафолатланган.

³ Кун.уз интернет сайти. 2020 йил, 15 август.

⁴И. Саифназаров, А. Мухтаров, А. Бобоев “Илмий тадқиқот методологияси”. Ўқув-услубий қўлланма. Тошкент давлат иқтисодий университет. Тошкент – 2014 йил. 60 – бет.

Сўнгги йилларда гендер тенглиги бўйича давлат миқёсида кўпгина фармон ва қарорлар қабул қилиниб, ҳаётга татбиқ этилмоқда. Изчиллик билан амалга оширилаётган кенг қамровли ислохотлар натижасида иқтисодий барқарорлик таъминланмоқда. Ҳаётий тажриба шуни кўрсатадики, иқтисодий барқарор жамиятда эркак ва аёлнинг тенг ҳуқуқлилиги юқори даражада бўлади. Гендер тенглиги ижтимоий тенгликни ҳам англатади. Бундай тенгликни таъминлаш учун Конституция ва қонунларга зарур қоидаларни киритишнинг ўзи кифоя эмас. Гендер тенглигини таъминлаш учун аёл ва эркакнинг ҳуқуқий ахборот ресурслардан фойдаланиш давлат ва жамият бошқарувида иштирок этиш имкониятлари тенг бўлиши шарт.

Президентимиз Шавкат Мирзиёев айнан ана шу масалага алоҳида эътибор қаратиб, 2019 йил 7 мартда «Хотин-қизларнинг меҳнат ҳуқуқлари кафолатларини янада кучайтириш ва тадбиркорлик фаолиятини қўллаб-қувватлашга оид чора-тадбирлар тўғрисида»ги қарорни имзолади. Шунингдек, Президент қарорига мувофиқ, Хотин-қизларнинг гендер тенглигини ҳимоя қилиш бўйича республика комиссияси ташкил этилди ва фаолият кўрсатмоқда.

Гендер тенглигини таъминлаш бўйича давлат миқёсида ишлаб чиқилган қонунлар ва дастурлар ҳам муҳим аҳамиятга эга. Мамлакатимизда амалиётга жорий этилган Ҳаракатлар стратегияси ҳамда Президентимизнинг бешта муҳим ташаббусида ҳам аёлларнинг жамиятдаги тенг ҳуқуқлилигини таъминлаш, уларни ҳар томонлама қўллаб-қувватлашга алоҳида аҳамият қаратилган.

Бирлашган Миллатлар Ташкилотининг Гендер тенглиги ва аёлларнинг ҳуқуқ ва имкониятларини кенгайтириш (“БМТ-Аёллар”) ташкилоти бутун дунёдаги хотин-қизлар манфаатлари, ҳуқуқларини ҳимоялаш, уларни қўллаб-қувватлаш мақсадида асос солинган. 2010 йилда “БМТ-Аёллар” ташкилотининг дунёга келиши халқаро ҳамжамяти томонидан БМТнинг гендер тенглигини ўрнатиш борасидаги асосий вазифаларини бажаришга катта ёрдам беради деб тан олинди. “БМТ-Аёллар” ташкилотининг фаолияти – гендер тенглиги барқарор ривожланишнинг ажралмас бир қисми деган ғоясига асосланади. “БМТ-Аёллар” ташкилоти БМТга аъзо бўлган мамлакатларга гендер тенгликни ўрнатишдаги халқаро андозаларни ҳаётга татбиқ қилишда, тегишли қонун ва дастурларни ишлаб чиқиш ва амалга оширишда ёрдам беради. “БМТ-Аёллар” ташкилотининг минтақавий ваколатхонаси тўртта мамлакат, яъни Қозоғистон, Тожикистон, Туркменистон ва Ўзбекистон бўйича ишлайди. Ваколатхона Олмотада (Қозоғистон) жойлашган бўлиб, у ҳукумат ва фуқаролик жамияти ташкилотларига гендер тенглигини ўрнатиш, аёллар ҳуқуқ ва имкониятларини кенгайтириш, минтақада тинчликни сақлаш каби масалаларда ёрдам бериб келади. [2]

Ўзбекистонда бир қатор қонун ҳужжатлари, жумладан, Президентнинг хотин-қизлар ҳуқуқларини таъминлаш, хусусан, гендер тенглиги ва аёлларни зўравонлик ва зулмдан ҳимоя қилиш, аёллар тадбиркорлигини ривожлантириш мақомини кучайтириш тўғрисидаги фармон ва қарорлари қабул қилинган.

“Мени кишиларимизнинг онгида пайдо бўлган стереотип кўп ўйлантиради. Одатда биз аёлни авваламбор она, оила кўрғонининг кўрикчиси сифатида ҳурмат қиламиз. Бу, шубҳасиз, тўғри. Аммо бугун ҳар бир аёл оддий кузатувчи эмас, балки мамлакатда амалга оширилаётган демократик ўзгаришларнинг фаол ва ташаббускор иштирокчиси ҳам бўлиши керак”. [3] Президентнинг таклифига биноан, мамлакат тарихида илк бор Сенат раислигига аёл киши сайланди.

Ўзбекистонда хотин-қизлар ҳуқуқларини таъминлаш ва ҳимоя қилишнинг ҳуқуқий асосларини янада такомиллаштириш мақсадида 2019 йил сентябрь ойида “Хотин-қизлар ва эркаклар учун тенг ҳуқуқ ҳамда имкониятлар кафолатлари тўғрисида”ги ҳамда “Хотин-қизларни тазйиқ ва зўравонликдан ҳимоя қилиш тўғрисида”ги Қонунлар қабул қилинди. БМТнинг деярли барча агентликлари, жумладан БМТ Тараққиёт Дастури, БМТ Аҳолишунослик жамғармаси (ЮНФПА), БМТ Болалар жамғармаси (ЮНИСЕФ), БМТ Инсон ҳуқуқлари бўйича Олий комиссари бошқармаси, БМТнинг Наркотик моддалар ва жиноят бошқармаси, Халқаро миграция ташкилоти ушбу икки қонун бўйича ўз изоҳ ва таклифларини беришди.

Гендер тенглик бўйича институционал чораларга келсак, айти пайтда Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисининг Сенати таркибида аёллар ҳуқуқларини таъминлаш ва камситишнинг ҳар қандай шаклига барҳам бериш бўйича миллий қонунчиликда халқаро стандартларни уйғунлаштириш билан шуғулланувчи янги Хотин-қизлар ва гендер тенглик масалалари қўмитаси ташкил қилинган. Бундан ташқари, меҳнатга оид ҳуқуқларнинг кафолатлари ва қўллаб-қувватлашни янада кучайтириш, уйдаги зўравонлик қурбонларига ёрдам бериш мақсадида Зўрлик ишлатишдан жабр кўрган шахсларни реабилитация қилиш ва мослаштириш ҳамда ўз жонига қасд қилишнинг олдини олиш республика маркази ва Хотин-қизлар тадбиркорлиги маркази, Ҳукумат ҳузуридаги “Оила” илмий-амалий тадқиқот маркази каби янги тузилмалар ташкил топди.

Парламентдагиларнинг фақатгина 16%, вазирларнинг эса 5%игина аёллардир. 25 йил ичида биронта ҳам аёл киши вилоят ҳокимлигига тайинланмади. Албатта, гендер тенгликка бир кунда эришиб бўлмайди. Қўшма Штатларда аёллар ҳуқуқи эволюцияси осонликча юзага келмаган ва бу жараён ҳали ҳам тугаган эмас. [4]

Discussion / Muhokama.

Шуни алоҳижа таъкидлаш жоизки, бугунги кунда Ўзбекистонда 170 нафар туман ва 25 нафар (вилоят ва республика бўйсинувидаги) шаҳар ҳокими орасида фақат 6 нафар аёл иш бошлаган.

Жаҳон банкининг “Аёллар, бизнес ва қонун – 2019” тадқиқотига кўра, дунёда фақат олти давлат бор. Булар Белгия, Дания, Франция, Латвия, Люксембург ва Швеция. Деярли 100 баллга Австрия, Канада, Эстония, Финляндия, Греция, Ирландия, Португалия, Испания ва Буюк Британия (ҳар бири 97,5). Саудия Арабистони, БАА, Судан, эрон ва Қатарда энг паст кўрсаткич 32 тадан кам. Ўзбекистон 70,6 балл тўплади. Гватемала ва Конгода тахминан бир хил миқдорда. Тадқиқотда собиқ СССР давлатлари орасида Ўзбекистон охириги ўринларни эгаллади - Литва 93,7 балл, Тожикистон - 81,8, Грузия - 79,3, Украина, Озарбайжон ва Белорусия - 78,7, Қирғизистон - 76,8, Қозоғистон ва Арманистон - ҳар бири 75,6, Россия - 73,1. Жами 187 мамлакат.

Мутахассислар гендер муаммосини бартараф этиш бўйича Ўзбекистоннинг миллий қонунчилик базасини ривожлантириш ва либераллаштиришни юқори баҳолайдилар. Шундай қилиб, Ўзбекистон 70,6 балл тўплади ва Ўрта Осиёнинг барча давлатларини ортда қолдирди. [5]

Ташкилот мутахассислари 187 штатдаги вазиятни таҳлил қилдилар. Баҳолаш меҳнат, мулк, оилавий ҳуқуқ соҳаларидаги 35 мезон бўйича, қонунчилик ва ислохотларнинг тегишли ўзгаришларини ҳисобга олган ҳолда амалга оширилди. [6]

Таъкидлаш жоизки, Ҳозирги глобаллашув даврида хотин-қизларнинг ҳуқуқ ва эркинликлари, қонуний манфаатларини ҳимоя қилиш янада долзарб аҳамият касб этмоқда. Айниқса, аёлларнинг ижтимоий-иқтисодий ва сиёсий-ҳуқуқий фаоллигини ошириш давр талабига айланмоқда.

“Бугунги кунда юртимиздаги давлат ва жамоат ташкилотлари тизимида 1 минг 400 га яқин аёллар раҳбарлик лавозимларида ишламоқда. Хотин-қизларимиз орасидан Олий Мажлис Сенатида – 17 нафар сенатор, Қонунчилик палатасида – 21 нафар депутат фаолият олиб бормоқда. Маҳаллий кенгашларда эса халқ вакилларининг 23 фоиздан зиёдини хотин-қизлар ташкил этади. Республика бўйича жорий йилнинг май ойида фуқаролар йиғинлари раислиги учун ўтказилган сайловларда 1 минг 25 нафар аёл ўзини ўзи бошқариш идоралари раиси лавозимига сайланди. Юртимиздаги турли корхоналарда ишлаётган раҳбар аёллар сони ҳам ўсиб бормоқда. Бу кўрсаткич 2017 йили 44,2 фоизни ташкил этган бўлса, 2019 йилда 45,3 фоизга етган. Хотин-қизларнинг улуши соғлиқни сақлаш ва ижтимоий хизматлар соҳасида 82 фоиздан зиёдни, илм-фан, таълим-тарбия, маданият ва санъат соҳаларида 72 фоизни, қишлоқ

хўжалигида 45 фоиздан ортиқни, саноатда 38 фоизни ташкил этмоқда. Юртимиздаги жами тадбиркорлик субъектлари таркибида тадбиркор аёлларнинг улуши 29 фоиздан иборатдир. [7]

Бундан шундай хулоса келиб чиқадики, Ўзбекистоннинг сиёсий ва ижтимоий ҳаётда хотин-қизларнинг иштироки фаол бўлса, мамлакатимиз иқтисодиёти барқарор ўсиши таъминланади ва провардида Ватанимиз фаровонлиги юксалади.

Ҳозирда мамлакат сиёсий ҳаётида иштирок этаётган аёллар сони кўпайиб бормоқда, улар ўз муаммоларини эркак сиёсатчилар билан тенг равишда ҳал қила олишларини исботладилар. Агар келажакда бундай етакчилар кўп бўлса, демак улар ўзлари мақсадларига интилишлари, бунинг учун курашишлари ва ўз ҳуқуқларини ҳимоя қилишни ўрганишлари керак, шундагина улар кейинчалик давлат ва халқларининг манфаатларини ҳимоя қилишлари мумкин” [8]

Conclusion

Бизнинг фикримизча, гендер сиёсатини амалга оширишда давлатнинг сиёсий иродаси ва фаол позицияси мавжуд бўлганда энг катта самарага эришиш мумкин. Бу эрда сиёсий жараён сифатида гендер сиёсати боришини бошқарувчи ва бошқарувчи субъект сифатидаги давлатнинг роли муҳим аҳамият касб этади. Ўз навбатида, аёллар ташкилотлари гендер ёндашув ва рағбатлантириш соҳасида фуқаролик жамиятининг бошқа институтларини бирлаштирадиган муҳим ташкилотдир [9]

Ўзбекистонда гендер сиёсатини янада ривожлантириш бўйича қўйидаги таклифларни билидириш мумкин.

- 1) Давлат ва ННТларининг ҳамкорлигини кучайтириш.
- 2) Таълим жараёнининг барча даражаларида гендер таълимини жорий этиш, шунингдек гендер сиёсати бўйича мутахассисларни тайёрлаш, хусусан, ўқув тизимига махсус курсларни жорий этиш.
- 3) Гендер масалаларини оммавий ахборот воситаларида ёритиш ва гендер стереотипларини йўқ қилиш, тематик мақолалар, гендер масалалари бўйича дастурлар сонининг кўпайиши.
- 4) Ўзбекистон Республикаси фуқароларининг мавжуд гендер муаммолари, шунингдек уларни ҳал этиш соҳасида фаолият юритаётган турли муассасалар ва ташкилотларнинг фаолияти тўғрисида хабардорлигини ошириш.

АДАБИЁТЛАР (REFERENCES)

1. Ўзбекистон Республикаси Конституцияси. Т.2018. 98 б.

2. Бирлашган Миллатларнинг Гендер тенглиги ва аёлларнинг ҳуқуқ ва имкониятларини кенгайтириш ташкилоти. 20.04.2020
<http://www.un.uz/uzb/pages/display/un-women>
3. Президент Шавкат Мирзиёевнинг 2019 йил июнь ойида Олий Мажлис Сенатидаги нутқидан. 08. 02. 2020.
<https://strategy.uz/index.php?news=745&lang=uz2>.
4. Робинсон Дебора. Гендер нотенгликка барҳам бериш кампанияси. // 20.04.2020. <https://uz.usembassy.gov/uz/the-campaign-to-close-the-gender-gap-uz/>)
5. Повышение роли и социального статуса женщин Узбекистана в годы независимости /Сборник докладов международной конференции. Роль женщин в формировании гражданского общества, государственном и общественном строительстве: опыт Узбекистана (Самарканд 9 сентября 2015года). Т., 2015. 99-106 с.
6. Nurdinova, Shoirakhon. (2013). Human development and gender issues: a case of Uzbekistan and Latvia. P-14. New Challenges of Economic and Business Development – 2013. May 9 - 11, 2013, Riga, University of Latvia. (Accessed 18 Apr. 2020).
7. Ўзбекистон Республикаси Президенти Шавкат Мирзиёевнинг Олий Мажлис Сенатининг йигирманчи ялпи мажлисидаги нутқи. 22.06.2019.
<https://uza.uz/oz/documents/zbekiston-respublikasi-prezidenti-shavkat-mirziyeevning-oliy-22-06-2019>)
8. Артикова С. Разумный баланс против формального равенства.
<https://uz.sputniknews.ru/analytics/20181107/9900246/Zhenskaya-dolya-i-rol-cto-ne-khvataet-Uzbekistanu-dlya-gendernogo-ravenstva.html>.
9. М.Ахмедов, Р.Азимов, З.Муталова, С.Хусейнов, Е.Цой и Б.Рехель. 2014. Обзор системы здравоохранения: системы здравоохранения в переходный период. Узбекистан.